

ZAMONAVIY TA'LIM JARAYONIDA O'QTUVCHINING PSIXOLOGIK KOMPETENTLIGI VA UNING AHAMIYATI

Sharofutdinova Maxliyoxon Anvarjonovna

Farg'ona viloyati Furqat tumani

34-IDUM amalyotchi psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining psixologik kompetentligini rivojlantirish masalalari yoritilgan. O'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish, ijobiy psixologik muhit yaratish hamda ta'lim sifatini oshirishda psixologik bilimlarning ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, pedagoglarning kasbiy faoliyatida uchraydigan psixologik muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: psixologik kompetentlik, pedagog, o'quvchi, muloqot, motivatsiya, emotsional intellekt, ta'lim sifati, psixologik muhit.

Bugungi globallashuv va axborotlashuv davrida ta'lim tizimi oldiga yangi vazifalar qo'yilmoqda. Zamonaviy o'qituvchi nafaqat o'z fanini mukammal bilishi, balki o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini ham chuqur anglay olishi zarur. Chunki ta'lim jarayonining samaradorligi ko'p jihatdan pedagog va o'quvchi o'rtasidagi psixologik munosabatlarga bog'liq.

Maktabda sog'lom psixologik muhit yaratish, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish va ularni qo'llab-quvvatlash pedagogning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Shu bois o'qituvchining psixologik kompetentligini rivojlantirish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir.

O'qituvchining psixologik kompetentligi mohiyati

Psixologik kompetentlik – bu pedagogning o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini bilishi, ular bilan samarali muloqot o'rnatishi hamda ta'lim-tarbiya jarayonida psixologik bilimlardan foydalana olish qobiliyatidir.

Psixologik kompetentlik quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

- o'quvchilarning yosh xususiyatlarini bilish;

- samarali muloqot ko'nikmalariga ega bo'lish;
- nizoli vaziyatlarni to'g'ri boshqarish;
- emotsional barqarorlikni saqlash;
- motivatsion yondashuvlardan foydalanish;- individual yondashuvni amalga oshirish.

Mazkur kompetensiyalar pedagogning kasbiy mahoratini oshirishga xizmat qiladi. Ta'lim jarayonida psixologik yondashuvning ahamiyati.

Har bir o'quvchi o'ziga xos qiziqish, qobiliyat va xarakterga ega. Pedagog ushbu xususiyatlarni hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etsa, o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishi ortadi. O'z navbatida, bu bilimlarni samarali o'zlashtirishga yordam beradi.

Psixologik jihatdan qulay muhit yaratilgan sinflarda o'quvchilar o'z fikrlarini erkin bayon qiladilar, savollar berishdan cho'chimaydilar va ijodiy faollik namoyon etadilar. Aksincha, haddan tashqari tanqid yoki bosim o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini pasaytirishi mumkin.

O'qituvchining rag'batlantiruvchi munosabati o'quvchilarning ichki motivatsiyasini kuchaytiradi. Natijada o'quv faoliyatining samaradorligi oshadi.

O'qituvchi faoliyatida emotsional intellektning o'rni

Emotsional intellekt insonning o'z his-tuyg'ularini boshqara olish va boshqalarning hissiy holatini anglash qobiliyatidir. Zamonaviy pedagog uchun bu sifat alohida ahamiyatga ega.

Emotsional intellekt rivojlangan o'qituvchi:

- o'quvchilar bilan tez til topisha oladi;
- nizolarni konstruktiv hal qiladi;
- stressli vaziyatlarda o'zini boshqara oladi;
- jamoada sog'lom muhit yaratadi.

Bugungi kunda o'qituvchilarda emotsional intellektni rivojlantirish bo'yicha trening va seminarlarni tashkil etish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Pedagoglarda kasbiy zo'riqishning oldini olish

Ta'lim jarayonida katta mas'uliyat, hujjatlar bilan ishlash va o'quvchilar bilan doimiy muloqot pedagoglarda ruhiy zo'riqishni yuzaga keltirishi mumkin. Uzoq davom etgan stress kasbiy charchash sindromiga sabab bo'ladi.

Kasbiy zo'riqishning oldini olish uchun:

- ish va dam olish rejimiga rioya qilish;
- psixologik treninglarda qatnashish;
- sog'lom turmush tarzini olib borish;
- ijobiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish;
- hamkasblar bilan tajriba almashish tavsiya etiladi.

Xulosa

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining psixologik kompetentligi ta'lim sifati va tarbiya samaradorligini belgilovchi muhim omillardan biridir. O'quvchilarning psixologik xususiyatlarini hisobga olish, emotsional intellektni rivojlantirish va sog'lom psixologik muhit yaratish pedagog faoliyatining ajralmas qismi hisoblanadi. Psixologik bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchining shaxs sifatida kamol topishiga ko'maklashuvchi yetakchi hamdir

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari. – Toshkent, 2023.
3. G'oziev E.G'. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2017.
4. Karimova V.M. Psixologiya. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
5. Nishonova Z.T., Alimuhamedov S. Pedagogik psixologiya. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2018.
6. Davletshin M.G. Pedagogik psixologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2016.
7. Rogov E.I. Psixologiya uchitelya. – Moskva: VLADOS, 2018.

8. Goleman D. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. – New York: Bantam Books, 2017.
9. Woolfolk A. Educational Psychology. – Boston: Pearson Education, 2020.
10. Slavin R.E. Educational Psychology: Theory and Practice. – New York: